

► TEMA

Republicanisme manacorí

El nou llibre d'Albert Carvajal i Antoni Gomila, coneixedors de primera mà de la història de Manacor, aprofundeix en els inicis del moviment republicà a Manacor i ens acosten trajectòries personals i vitals d'alguns dels polítics de l'època.

Veus silenciades

♦♦ Tomeu Canyelles Canyelles *

En un moment en què una part significativa de la societat qüestiona el paper de la monarquia –i més, encara, després de la successió de tota una sèrie d'escàndols en torn de la nissaga dels Borbons– en el si d'una societat democràtica, és interessant recórrer a *La veu silenciada. Els inicis del moviment republicà a Manacor* (Lleonard Muntaner Editor, 2020), l'interessant treball elaborat per Albert Carvajal i Anto-

ni Gomila. Parlem de dos investigadors prou experimentats, colrats a nombroses jornades d'estudis històrics i obres de divulgació centrades principalment en la seva vila natal, com *Els antics oratoris de Manacor* (1999), *L'Abans Manacor* (2010) o, més recentment *Memòries de Josep Oliver Billoch, batle de Manacor* (2018).

Aquest nou volum aprofundeix en un tram històric que abasta des dels anys previs a la Primera República fins als primers lustres del segle XX; és especialment important el retrat que ofereixen de Manacor durant aquells nou mesos que van

des d'agost de 1873 a abril de 1974, moment en el qual les efímeres autoritats republicanes tractarien de fundar sense èxit un nou col·legi al poble.

N'hi hagué molts més, de xocs traumàtics entre aquella força so-

cial renovadora i el caciquisme imperant, una inèrcia immobiliària recolzada sobre la forta influència de l'Església a Manacor i les pràctiques fraudulentess –desaparició de paperetes, obertura d'urnes, etc.– que enfosquieren els resultats de diferents processos electorals. Un dels punts forts del llibre és el retrat fidel que s'ofereix de personatges protagonistes com el sabater Llorenç Galmés, batle durant la Primera República i que, assenyalat, hauria d'acabar emigrant a l'Argentina; o Manuel Jiménez Moya, lerrouxista fundador del diari *Justicia* que polemitzà amb diferents figures del poble com mossèn Antoni Maria Alcover.

Tant l'interessantíssim apèndix documental com l'apartat gràfic arrodoneixen una obra que omple un buit necessari en l'estudi de la història contemporània a Mallorca.

* Doctor en Història per la UIB i Màster en comunicació (CESAG-UIB)

► TEMA

La dona pintora, la dona protagonista

És més que evident el canvi que moltes institucions culturals fan en els seus fons artístics per donar més visibilitat al paper de la dona com artista. Per una banda, els museus reordenen les seves col·leccions per ser més inclusius i, per altra, aposten per un major nombre d'exposicions on la dona artista és la protagonista.

Dones artistes i dones representades. Un itinerari per la col·lecció museística del Consell de Mallorca

♦♦ Mariàngels Castañer Bover *

El passat mes de desembre, i després de mesos tancada al públic a conseqüència de l'estat d'alarma provocada per la greu crisi sanitària, la Capella de la Misericòrdia, reobria al públic les seves portes amb una exposició que ens convida a reflexionar sobre el paper de la dona des de dues vessants, una com a artista, i l'altra com a prota-

gonista. Una exposició comissariada per la Dra. Francisca Lladó, professora titular del Departament de Ciències Històriques i Teoria de les Arts de la UIB.

Totes les obres formen part del fons pictòric de la institució insular, són obres compreses entre els anys 1840 i 1936. L'exposició recull una vintena de pintures, la majoria pintades a l'oli, tot i que també hi té cabuda un quadern de dibuixos a llapis, de retrats femenins post mortem d'Agustí Buades Frau. En conjunt, trobarem fins a cinc obres

signades per dones, entre elles les d'Elisabeth Ringer, Pilar Montaner Maturana, Inés Flórez Fonvielle, Maria Weyler Santacana i Clotilde Pascual Fibla, i una obra anònima, que molt probablement sigui d'una artista britànica. Pel que fa a la resta de pintures, estan signades per homes, entre ells, Cristòfol Pizà Ensenyat, Agustí Buades Muntaner, Médard Verburgh, Joan Bauzá Mas, Gabriel Fiol Coll, Pere Josep Barceló Oliver, Ricard Anckermann Riera, Narcís Puget Viñes, Joan Fuster Bonnín i Archie Gitte.

L'exposició ens convida a reflexionar, alhora que pretén visibilitzar el paper de la dona, la falta de reconeixement i accés a les acadèmies en un ambient dominat per l'home. Des de dones poderoses fins a dones treballadores; dones vistes des d'una mirada masculina, però també dones pintades per dones.

* Llicenciada en Història de l'Art i Màster en Patrimoni Cultural: Investigació i Gestió (UIB)

► TEMA

Una extinció reversible?

Els vells marins han desaparegut de les costes de Mallorca. Els dos últims exemplars de vells marins foren exterminats a Mallorca el 1958: un d'ells sacrificat entre les xarxes dels pescadors de Cala Mondragó, i l'altre mort a trets a Cala Tuent.

Mallorca añora al vell marí

♦♦ Pablo José Alcover Cateura *

Durante siglos los vells marins o focas monjes habitaron nuestras costas. Una de las más famosas leyendas sobre ellos, de origen medieval, describía a un ser robusto, veloz como el viento, con cabeza de perro y alas de pato, capaz de romper cualquier red y provocar tempestades que hundían los llaüts. Este mamífero era un enemigo natu-

ral de los hombres de mar. Al ser un depredador inteligente rompía con sus fuertes dientes las redes de pesca y devoraba todo lo que había dentro. Esto causaba estragos en la economía precaria de los pescadores, ya que un día sin capturas era un día sin comer.

Las manadas de focas fueron abundantes en nuestra isla hasta la primera mitad del siglo XX. Entre 1900 y 1950 fueron numerosas las matanzas de focas, habiendo incluso competiciones por quién mataba más de estas criaturas. Cuando se

apresaba un gran ejemplar, se exponía al público. Tal fue el caso de una enorme *vell marí*, seguramente embarazada, pescada en Cala Fornells (Andratx) el mes de mayo de 1922. Su gran tamaño, en parte sería por su avanzado embarazo, propició que fuera expuesta en una barraca cerca de la Lonja en Palma. Los curiosos pagaban 4 céntimos por ver a la 'temible' bestia. A partir de los años 70 se pensó en protegerlos. Se llegó tarde, se habían extinguido.

Pero no todo son malas noticias. Desde el año 2000 se han llevado a cabo iniciativas exitosas de recuperación en el Mediterráneo. En el año 2012, el grupo de Ecología de Poblaciones del IMEDEA (CSIC-UIB) tuvo un papel fundamental en la recuperación de estas focas en Mauritania. Hace escasos meses, un reciente proyecto de la prestigiosa *Mediterranean Conservation Society* ha permitido que en la Bahía de Gökova (Turquía) las focas vuelvan a las cuevas de su costa, en espacio artificial construido para facilitar su reproducción. ¿Quizá algún día las tendremos de nuevo en nuestras aguas?

* Doctor en Historia Medieval, especialista en historia de la alimentación.

Campus Obert

CUESTIONES DE
ACTUALIDAD
DESDE LA
ÓPTICA DE
EXPERTOS
UNIVERSITARIOS

COORDINACIÓN

Sebastià Serra i
Busquets

♦
Antoni Vives
Reus

♦
Rafel Puigserver
Pou (CEDOC-UIB)